

Peter Dass og ungdomstid på 1600-tallet

Ungdomsskole

Portrett av Petter Dass, Thyge Matthiasen, c. 1650, Oslo Museum.

Til læreren

Målet med dette undervisningsopplegget er å gi elevene innsikt i barokken, og hvordan den kom til uttrykk i Norge på 1600-tallet

Kompetansemål etter 10. trinn

Norsk

- lese skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samiske og andre språk, og reflektere over tekstenes formål, innhold, sjangertrekk og virkemidler
- utforske og reflektere over hvordan tekster framstiller unges livssituasjon

Vurdering

Bruk [Udanningsetatens vurderingsressurser](#) for vurdering

Gjennomføring

Gjennomføringstid: en skoletime

Start timen med å spille av [Barokk Boreal sin avspilling av Peter Dass sin salme Det Fierde Bud](#) (hvis mulig). Ikke avslør hva den handler om. Det kan du gjøre når elevene er i gang med å analysere teksten.

La elevene bruke 10-15 minutter til å bli kjent med barokken, enten gjennom tavleundervisning eller digitale læringsressurser.

Del ut oppgavearket til elevene. Oppgavene kan enten gjøres individuelt eller to og to.

Om det er tid, kan elevene også lære å synge sangen. Kanskje den kan passe å fremføre på en avslutning der foreldre også er.

Digitale ressurser om Petter Dass og barokken

[Petter Dass-museet](#)

[Petter Dass på store norske leksikon](#)

[NDLA.no sine fagsider om barokken](#)

Du finner teksten til [Det Fierde Bud](#) av Peter Dass på Bokselskapet.no

Portrett av Petter Dass, Thyge Matthiasen, c. 1650, Oslo Museum.

Til eleven:

Oppgave 1

Dikterpresten Petter Dass skrev på slutten av 1600-tallet andaktsboken «Katekismesanger». Den kom først ut i 1715, men sangene i den er typiske for barokken. Ta utgangspunkt i de 10 første versene av sangen Det Fierde Bud, som handler om å ære sin far og sin mor.

Oppgave 2

1. Med utgangspunkt i teksten i salmen, hvordan vil Peter Dass at barn og unge skal oppføre seg mot sine foreldre?
2. Petter Dass var prest, og salmebøkene han skrev, og fikk utgitt ble sunget i kirker og hjem hele Danmark-Norge. Med utgangspunkt i det du vet om Norge på 1600-tallet, hvorfor tror du denne salmen ble sunget?
3. Om du, i dag, skulle skrevet et vers eller en kort sang, om hvordan barn burde oppføre seg mot sine foreldre, hvordan ville den vært? Skriv etter samme mønster som versene til Petter Dass i salmen Det Fierde Bud.

Det Fierde Bud.

Du skalt h dredre og  ere din Fader etc.

Siunges som:

Jeg veed et  vigt Himmerig.

1.

O Synder, veedst du ey din Pligt

Mod Mennisken at gi re?

Kom hid, jeg vil dig l ere sligt,

Kom hid, luk op dit  re.

2.

Est du en Datter eller Søn,

Forældre skal du lyde,

Du bør ey nægte deres Bøn

Men gi re hvad de byde.

3.

Vær ikke blant det slemme Pak,

Som sin Forældre bander,

De faaer dog engang Skam til Tak

F r de af Verden lander.

4.

Til Ravne-Pik og  rne-Mad

De skal paa Sidste blive,

I Gallien som et Rangel-Rad

For alle Vinde drive.

5.

Det Øye, som sin Faêr beleer
 Skal Ørnene udhugge,
Til Pølen blîr hans sidste Fær,
 Og Helvede hans Vugge.

6.

Betænk det vel du unge Dreng,
 Hvi vil du traadsig være,
Betænk, at HErrens Dom er streng,
 Og alt fortung at bære.

7.

Du veedst vel, hvor den Sag udfalt,
 Der Absolon fortrængte
Sin Fader, at det blev betalt,
 Der hand i Træet hengte.

8.

Du veedst og hvor det blef med Cham,
 Det læses jo blant andet?
At der hand blotted Faders Skam,
 Da blev hans Sæd forbandet.

9.

Saa giør nu ingen Skalke-Daad,
 Og ingen U-tugt øve,
Giør ey din Faders Øyne vaad,
 Din Moder ey bedrøve.

10.

Betænk, hvor dyr du kosted hâr
 Din Moder, som dig fødde,
Den Tid hun dig til Verden bar,
 Hvor hun var stedt i Møde.